

Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018

Luku 9: Koulu ja koululiikunta

Haapala, H., Hakonen, H., Heikinaro-Johansson, P., Kallio, J., Kämppi, K., Lyyra, N.,
Palomäki, S., Rajala, K. & Tammelin, T. (2019)
Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019: 1

LIIKUNNALLE

Oman osaamisen itsearviointi

1. Täysin hämärän peitossa - En ole vielä edes lukenut materiaalia kokonaan.
2. Olen lukenut, mutta tämä materiaali tuottaa minulle vielä haasteita.
3. Koen osaavani kohtuullisen hyvin, voimme syventyä aiheeseen.
4. Homma hallussa - Heitä mulle haaste!

LIIKUNNALLE

TAVOITTEENA ON...

- Hahmottaa suuret linjat: erot iän/luokkatason ja sukupuolen mukaan sekä tutkittujen asioiden yhteydet ja niiden suunnat
  - "Pojat enemmän kuin tytöt..."
  - "Nuoremmat vähemmän kuin vanhemmat..."
  - "Liikunta-aktiivisuus on positiivisesti yhteydessä..."
- Muistaa yksityiskohtia ja tarkkoja numeroita
  - "45% tytöistä ja 58% pojista..."
  - "7-vuotiaista tytöistä 71% kun taas 15-vuotiaista pojista 32 %..."
- Osata soveltaa tietoa
  - "15-vuotiaissa pojissa oli kaksi kertaa tyttöjä enemmän..."
  - "Kolmasosa pojista ja lähes puolet tytöistä..."

LIIKUNNALLE

TAUSTAA

- Perusopetuksen liikuntatunnit (Valtioneuvoston tuntijakoasetus 422/2012)
  - Vähintään 2 vuosiviikkotuntia = 2 x 45min / viikko
  - Yhdellä luokkatasosta 3-6 ja 7-9 oltava 3 x 45min / viikko
- Lapsen/nuoren liikuntatuntien määrään vaikuttaa:
  - Koululiikunnan määrä (pakolliset + valinnaiset)
  - Oppilaan valinnaisaineet
- PISA-tutkimus: 15-vuotiailla suomalaisilla on koululiikuntaa keskimäärin 1,8 päivänä viikossa (OECD:n keskiarvoa vähemmän) (Väljärvi 2015).
- Monipuolinen, kannustava, ohjaava palaute ja arviointi
- Arviointi: oppiminen ja työskentely
  - Numeroarviointi oltava ainakin 8.-9.luokilla (Opetushallitus 2014)

LIIKUNNALLE

Käsiteltävät aihealueet

- 1.) Liikunnanopetuksen tuntimäärät ja oppilaiden arvosanat
- 2.) Lasten ja nuorten kokemuksia liikunnanopetuksesta
- 3.) Välituntiliikunta
- 4.) Koulumatkaliikunta

LIIKUNNALLE

1.) Liikunnanopetuksen tuntimäärät

- Viides-, seitsemäs- ja yhdeksäsluokkalaiset
- Liikunnanopetuksen määrä (min/viikko):
  - Puolella (49%) korkeintaan 90 min
  - Neljänneksellä (25%) 135-150 min
  - Neljänneksellä (25%) vähintään 180 min

→ Ka 130 min (pojat 135 min, tytöt 125 min)

- 1.) 9.-luokkalaiset (142 min / viikko)
- 2.) 5.-luokkalaiset (134 min / viikko)
- 3.) 7.-luokkalaiset (111 min / viikko)

Valinnaisaineilla
vaikutusta

- Reilu 10 % yläkoululaisista liikunta-/urheiluluokalla
  - Liikuntaa 175 min / viikko, muilla yläkoululaisilla 123 min

LIIKUNNALLE

Liikunnan arvosanat

- Seitsemäs- ja yhdeksäsluokkalaiset
- Kiitettävä arvosana (9-10)
  - 56%
  - Tytöillä useammin kuin pojilla
- Vähintään hyvä arvosana (8-10)
  - 87%
- Heikko arvosana (4-6)
  - 3%
  - Pojilla useammin kuin tytöillä
- Tytöt ja yhdeksäsluokkalaiset parempia keskiarvoiltaan
  - Tytöt 8.62, pojat 8.45
  - 9.-luokkalaiset 8.45, 7.-luokkalaiset 8.23
- Arvosana lineaarisessa positiivisessa yhteydessä liikunta-aktiivisuuteen
  - Liikuntasuosituksat täyttävillä ka 8.80 (vähemmän liikkuvilla 8.37)

LIIKUNNALLE

Liikunnan + äidinkielen ja matematiikan arvosanat

- Liikunnan arvosanoilla positiivinen yhteys äidinkielen ja matematiikan arvosanoihin
  - Kiitettävä liikunnasta – kiitettävä myös äidinkielestä ja matematiikasta
- Vähäisellä liikunta-aktiivisuudella negatiivinen yhteys äidinkielen ja matematiikan arvosanoihin
  - 0-2 päivänä viikossa liikkuvilla heikompia arvosanoja äidinkielestä ja matematiikasta
  - Ei merkitseviä eroja muissa liikunta-aktiivisuusryhmissä

LIIKUNNALLE

Vertailua 2014 tuloksiin

- Liikuntatuntien määrä on hieman lisääntynyt vuodesta 2014 (115 min → 130 min)
  - Muuttunut tuntijako
- Liikunnan arvosana 2018 (8.55) on vähän korkeampi kuin vuonna 2014 (8.34)
  - Opetussuunnitelma ja arviointikriteerit muuttuneet
- Liikunnan ja koulumenestyksen väliset yhteydet ovat samankaltaisia kuin aiempina vuosina.
(Syväoja ym. 2012&2013)

LIIKUNNALLE

2.) Kokemuksia liikunnanopetuksesta

- Liikunnanopetusta ohjaavat valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2014)
  - Liikunta-oppiaineen tavoitteet (Opetushallitus 2014):
    - Edistää hyvinvointia sekä fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä
    - Myönteiset liikuntakokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen
  - Opettaja on ns. linkki opetussuunnitelman ja oppilaiden välillä
- ☐ Koululiikunnan tavoitteet (pohjautuu Haag 1989):
- Fyysinen aktiivisuus
  - Liikuntataitojen oppiminen
  - Hyvinvoinnin edistäminen
  - Sosioemotionaaliset taidot
- ☐ Opettajan pedagoginen osaaminen
- 5-portainen arviointiasteikko (1=ei lainkaan tärkeä, 5=erittäin tärkeä)
- Laskettiin prosenttiosuudet: tärkeä tai erittäin tärkeä (%)

LIIKUNNALLE

Kokemuksia liikunnanopetuksesta

- ☐ Koululiikunnan osa-alueiden tärkeysjärjestys: (tärkeä/erittäin tärkeä):
- 1.) Sosioemotionaaliset taidot (73 %)
    - Hauskuus (78 %)
    - Luokan hyvä ilmapiiri (74 %)
  - 2.) Hyvinvoinnin edistäminen (68 %)
    - Isoja eroja eri väittämien välillä
      - "Liikunta edistää terveyttä" (81 %)
      - "Saati tietoa kunnostani kuntotestien avulla" (51 %)
  - 3.) Liikuntataitojen oppiminen (66 %)
    - Uusien taitojen oppiminen (68 %)
    - Opittuja taitoja voi käyttää vapaa-ajalla (68 %)
  - 4.) Fyysinen aktiivisuus (54 %)
    - Vähiten tärkeitä: Hengästyminen (51 %), hikoilu (49 %)
- Tytöt arvioivat tärkeämmäksi kaikki muut paitsi fyysisen aktiivisuuden.
  - 5.-lk arvioivat kaikki osa-alueet tärkeämmiksi kuin 7.- ja 9.-lk.
  - Liikuntasuosituksen täyttävät arvioivat kaikki osa-alueet tärkeämmiksi kuin ei-täyttävät.

LIIKUNNALLE

Kokemuksia liikunnanopetuksesta

- ☐ Opettajan pedagoginen osaaminen
- Tärkeä/erittäin tärkeä: 68 %
    - Tytöt 74 %
    - Pojat 61 %
  - Tärkeimpinä pidetyt opettajan piirteet:
    - Oikeudenmukainen 76 %
    - Kannustava 74 %
      - Vähiten tärkeä: Asiantuntijuus 55 %

→ Opettajan pedagoginen osaaminen on tytöille tärkeämpää kuin pojille.

→ Luokka-asteiden välillä ei mainittavia eroja.

LIIKUNNALLE

Taulukko 19. Tärkeiksi tai erittäin tärkeiksi arvioitujen liikunnanopetuksen tavoitteiden sekä opettajan pedagogiseen osaamiseen liittyvien väittämien osuudet sukupuolittain, luokka-asteittain ja liikuntasuosituksen saavuttamisen mukaan (n = 1586-1612) (%).

	pojat	tytöt	5 lk	7 lk	9 lk	0-4pv	7pv	kaikki
FYSINEN AKTIIVISUUS								
Voin kokeilla rajojeni	57	59	65	58	53	68	58	
Päsen pois luokkahuoneesta liikkumaan	56	59	63	54	57	53	68	58
Hengästyn tunnilta	51	51	49	53	52	48	60	51
Hikailen tunnilta	51	47	50	51	46	45	56	49
LIIKUNTATAITOJEN OPPIMINEN								
Opin liikuntatapoja, joihin voin käyttää vapaa-ajalla	61	74	77	67	61	64	77	68
Opin uusia liikuntataitoja	61	73	75	65	64	65	74	68
Opin monipuolisesti liikunnan perustaitoja	60	73	74	67	62	63	75	67
Saan tutustua uusiin lajeihin	58	68	70	60	61	59	73	63
HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN								
Liikunta edistää terveyttä	74	88	89	79	76	79	86	81
Opin huolehtimaan terveydestäni	67	82	87	73	66	71	83	75
Saan tietoa omasta hyvinvoinnistani huolehtimiseen	57	69	68	64	58	59	71	63
Saan tietoa kunnostani kuntotestien avulla	52	51	57	56	42	45	64	51
SOSIOEMOTIONAALSET TAIOT								
Liikuntatunneilla on hauskaa	72	85	82	77	77	76	83	78
Luokassa on hyvä ilmapiiri	68	80	79	72	73	72	80	74
Opin toimimaan ryhmässä vastuullisesti	64	76	79	68	65	67	78	70
Saan liikkua yhdessä luokkakaveriiden kanssa	67	71	79	68	63	66	77	69
OPETTAJAN PEDAGOGINEN OSAAMINEN								
Opettaja on oikeudenmukainen	68	84	80	72	77	75	79	76
Opettajan on kannustava	65	82	81	70	71	72	79	74
Minun on helppoa puhua opettajalle	58	71	72	58	65	62	71	65
Opettaja on asiantuntija	52	58	50	57	57	53	59	55

LIIKUNNALLE

Vertailua 2014 tuloksiin

- Asenteissa ja arvoissa on tapahtunut muutosta:
  - Vuonna 2014 tärkeysjärjestys:
    - Hyvinvoinnin edistäminen (2018 toisena)
    - Liikuntataitojen oppiminen (2018 kolmantena)
    - Sosioemotionaaliset taidot (2018 ensimmäisenä !!)
    - Fyysinen aktiivisuus (2018 myös neljäntenä)

- Sosioemotionaalisia taitoja (mm. yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot) arvostettiin 2018 enemmän.
- Opettajan tehtävää turvallisen ja hyväksyvän ilmapiirin luoja pidetään tärkeänä.
- Yhdessä tekeminen, yhteisöllisyys ja myönteiset liikuntakokemukset oppilaiden arvostuksessa.

LIIKUNNALLE

3.) Välituntiliikunta

- Merkittävä osa koululaisen päivittäistä liikunta-aktiivisuutta
  - Peruskoulussa noin 2000 tuntia (Moilanen ym. 2017)
  - Vähän liikkuvilla 42 % reippaasta liikunnasta koulupäivien aikana (Tammelin ym. 2015)
  - Pitkät välitunnit lisääntyneet:
    - 2012-2013: 42 % kouluista → 2016-2017: 67 % kouluista
- Välituntitoiminnalla myös muita hyötyjä
  - Yhteenkuuluvuus, koulun ilmapiiri, vertaissuhteet (Haapala 2017)
- Oppilaat on tärkeä osallistaa välituntien suunnitteluun (Kämppi ym. 2018)

LIIKUNNALLE

Välitunti liikunta

Tutkimuskysymykset

Välitunnin vietto paikka:

- Missä olet yleensä koulun välitunneilla? Valitse itsellesi sopivin vaihtoehto.

Välitunti liikunnan määrä/mitä tekevät:

- Mitä teet yleensä koulussa välitunneilla ULKONA?
- Mitä teet yleensä koulussa välitunneilla SISÄLLÄ?

Osallistuminen välituntitoiminnan sekä koulun tilojen/piha-alueiden suunnitteluun.

- Oletko osallistunut seuraaviin koulusi toimintoihin?

Oppilaan arvio koulun välitunti liikunnan toteutumisesta:

- Valitse, mikä vastausvaihtoehto kuvaa parhaiten koulusi tämänhetkistä tilannetta.

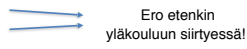
LIIKUNNALLE

Välitunti liikunta

- Välitunnit enimmäkseen tai aina ulkona:
  - Alakoululaiset lähes poikkeuksetta
  - Yläkoululaisista vähän yli puolet → lisääntynyt vuodesta 2016
    - 7.-luokkalaiset: 51 % → 59 %
    - 9.-luokkalaiset: 45 % → 51 %
  - Pojat ulkona enemmän kuin tytöt
- Ulko- vs. sisävälitunnit
  - Istuminen vähenee ulkona
  - Yläkoululaisista 79 % istui kaikilla/useimmilla sisävälitunneilla, mutta vain 25 % ulkovaletunneilla

LIIKUNNALLE

Välitunti liikunta

- Oppilaiden itse arvioima välitunti liikunnan kokonaismäärä: (kuvattu välitunti liikuntaindeksin avulla 0-63)
  - Selkeä ero ala- ja yläkoululaisten välillä
    - 5.-luokkalaiset ka 22
    - 7.-luokkalaiset ka 11
    - 9.-luokkalaiset ka 8

Ero etenkin yläkouluun siirtyessä!
  - Pojat liikkuvat enemmän kuin tytöt
  - Muutos vuodesta 2016 vuoteen 2018
    - Liikunta hieman vähentynyt etenkin alakoululaisilla
    - Pallopelien pelaaminen on vähentynyt (pojat pelaavat tyttöjä enemmän, mutta pojillakin vähentynyt)
  - Välitunti liikunnan määrä on yhteydessä koko viikon liikunta-aktiivisuuteen

LIIKUNNALLE

Välituntiliikunta

- Liikuntasalit oppilaiden käytössä välitunneilla:
  - Lisääntynyt käyttö vuodesta 2016 vuoteen 2018
    - 7.-luokkalaiset: 23 % → 25 %
    - 9.-luokkalaiset: 17 % → 25 %
- Välituntitoiminnan suunnittelu:
  - Alakoululaiset enemmän mukana suunnittelemassa
    - 3.- ja 5.-luokkalaiset 33 %
    - 7.- ja 9.-luokkalaiset 19 %
  - Tytöt poikia aktiivisempia
    - 5.-luokkalaiset: tytöt 37 %, pojat 30 %
    - 9.-luokkalaiset: tytöt 24 %, pojat 15 %
- Koulun tilojen ja piha-alueiden suunnitteluun osallistuminen:
  - Alakoululaisista 30 %, yläkoululaisista 17 %

LIIKUNNALLE

Välituntiliikunta

- Välituntivälineiden riittävyys:
  - 5.-luokkalaiset: 63 %
  - 7.- ja 9.-luokkalaiset 33 %
- Koulun pihalla on pelialue ja muita liikunnallisia paikkoja:
  - 5.-luokkalaiset 74 %
  - 7.- ja 9.-luokkalaiset 39 %
- Ala- ja yläkoululaisten välituntien viettotavat eroavat:
  - Alakoululaiset ovat enemmän ulkona ja liikkuvat, vaikkakin yläkoululaisilla ulkona oleminen on lisääntynyt.
  - Pojat liikkuvat tyttöjä enemmän.
  - Alakoululaiset ovat aktiivisemmin mukana välituntien suunnittelussa ja ovat tyytyväisempi koulun ympäristöön ja välineisiin.

LIIKUNNALLE

4.) Koulumatkaliikunta

- Voi olla merkittävä osa lapsen/nuoren päivittäistä liikunta-aktiivisuutta (Rainham ym. 2012).
- Aktiivisella kulkemisella positiivinen vaikutus mm. fyysiseen kuntoon ja kehonkoostumukseen (Larouche ym. 2014)

Tutkimuskysymykset:

- Kuinka kuljet koulumatkasi yleensä? (erikseen talven ja kevään/syksyn osalta)
- Kuinka pitkä matka sinulla on kouluun?

LIIKUNNALLE

Koulumatkaliikunta

- Yläkoululaisilla on pidemmät koulumatkat
  - Yli 3 kilometrin koulumatka:
    - Alakoululaiset 28 %
    - Yläkoululaiset 52 %
- Koulumatkan pituus ja aktiivinen kulkeminen (kävelen/pyörällä):
  - Alle kilometrin koulumatka
    - 96 % keväisin/syksyisin, 90 % talvella
  - Alle 5 kilometrin koulumatka
    - 3.- ja 5.- ja 7.-luokkalaiset (tytöt/pojat): 77-84 %
    - 9.-luokkalaiset: tytöt 62 %, pojat 54 %
      - Todennäköisesti etenkin pojilla pyörä vaihtuu mopoon. 😊
  - Yli 5 kilometrin koulumatka
    - 14 % keväisin/syksyisin, 7 % talvella

→ Erot sukupuolten välillä ovat vähäisiä.

LIIKUNNALLE

Koulumatkaliikunta

- Itsearvioitu liikunta-aktiivisuus koko viikon ajalta on positiivisesti yhteydessä koulumatkan aktiiviseen kulkemiseen
  - = mitä aktiivisempi, sen useammin menee kävelen/pyörällä
  - Aktiivisesti koulumatkat kulkevat:
    - Liikuntasuosituksat 7 pv/viikko täyttävistä 82 %
    - Liikuntasuosituksat 0-2 pv/viikko täyttävistä 66 %
  - Ei merkittäviä muutoksia 2016-2018 välillä.

Koulumatkaliikuntaan liittyvien asioiden toteutus:

- Koulussa kannustetaan oppilaita liikkumaan koulumatkat kävelen tai pyörällä
  - 5.-luokkalaiset: 45 %
  - 7.- ja 9.-luokkalaiset: 19 %
- Koululla on toimivat polkupyörien ja kypärien säilytysratkaisut
  - 5.-luokkalaiset: 50 %
  - 7.- ja 9.-luokkalaiset: 32 %

LIIKUNNALLE

YHTEENVETO

- Käykää parin kanssa (tai kolmen ryhmässä) tähän aiheeseen liittyvät tärkeimmät pointit läpi.
  - Päätulokset
  - Erityishuomiot
  - Mikä tuntui itsestään selvältä ja loogiselta?
  - Mikä yllätti tai ihmetytti?
  - Mahdolliset muistisäännöt tms. 😊

Kysymyksiä?

LIIKUNNALLE